

יום ד' י"ג אב תשע"ה

באר הגולה 100

הלכות תפלין סימן לב

שתינוק דלא חכים ולא טפש יכול לקרותם, מתר להעביר קלמוס עליהם להטיב הקטב ולחידשו ולא הוי שלא (מג) כסדרן: כח ליש לזהר (קכט) שלא נכנס ראש הלמ"ד (מד) [מד] (קל) באויר הה"א (קלא) או החי"ת אפלו (קלב) בלא נגיעה: כט אם אין הפרשיות (קלג) שגורות בפיו צריך שיכתב (קלד) מתוך (מה) הקטב: ל יאנו רשאי לכתב אלא אם-כן (קלה) יודע לקרות: לא אם אינו מותב (קלו) מתוך (מו) הקטב, לא יכתב (קלז) על-פה שמקרא אותו אחר, אלא אם-כן יחזור הוא (קלח) ויקרא בפיו: לב צריך להניח חלק (קלט) למעלה בדי גגה (מו) של למ"ד: הגה שיהיו גם הם מקפים גויל (תשובת מהרי"ל סימן קלו וב"ש), ולמשה כשעור כ"ף ונו"ן (קמ) פשוטה, ובתחלתן וסופן אין צריך להניח (קמא) קלל: הגה מיהו נהגו הסופרים להניח (קמב) קצת בתחלה וסוף (אגור, רוקח). וצריך להניח בין כל תבה ותבה במלא (מס) (קמג) אות וכן בין השיטים במלא (קמד) שיטה, ובין כל אות במלא (קמה) חוט השערה כמו בספריתורה, וכמו שיתבאר בטור יורה דעה. גם צריך להניח (קמו) מעט חלק בין פסוק (מט) לפסוק: לג יצא

ל תשובת הריב"ש
לדעת הרמב"ן בפרק
ב ונשין מ מנהל יח
מנהל לב ב פרק קמא
דמסכת
ס ספר התורה קצת
והסדר
קטנות ע ספיק
והרא"ש פ תרא"ש
בסדר תפלין
צ תרא"ש שם וסמ"ג
וסמ"ק וספר התורה
סימן רה

שערי תשובה

דף יט גבי מלאכת מחשבת נראה כן, וצריך להתייבש למעשה ע"ש: [מד] באויר (מג) כסדרן. ודוקא כשקצת צבע הדיו קנס, אבל אם קצתהו כל הדיו מהקלף ולא נשאר רק רשם אדמומית מהחלפה של הדיו הוי שלא כסדרן, מ"א: (מד) באויר הה"א. ואם נכנס לתוך ד' ונראית כה' פסול, הרמ"א בא"ע סימן קכה סס"ח. וצ"ע במ"א ששים בזה"ל: וכתב בכנה"ג שיש מכשירים לגמרי ע"כ. וצוה עליו כדרכו המפורסם שיהיו כן ולא מצינו מי שפקל בזה ע"ש: (מה) הקטב. ואם מקצת הפרשה שגורה בפיו, מתר לכתב אותה מקצת בע"פ, ב"ח דלא כב"י: (מו) הקטב. משמע דכשכותב מתוך הקטב א"צ לקרות כל תבה, וצ"ע בד"ד סימן רעד ס"ב משמע דאעפ"כ צריך לקרות. וכתב המ"א, ואפשר דעתו להקל בתפלין, אבל הב"ח פסק דאפלו בכותב מפי הקטב צריך שיקרא כל תבה ותבה קדם שיכתבנה וכ"פ הע"ת נכ"ה בסכנה"ג: (מו) של למ"ד. וב"ח פסק שצריך להניח שעור חצי צפרן למעלה מראש של למ"ד, וצ"ע ט"ז דה"ה למשה: (מס) אות. ובדיעבד אינו מעבב אא"כ נראים כמקור ע"פ תינוק דלא חכים, ט"ז וע"ת נכ"פ בכנה"ג: (מט) לפסוק. ומ"א פסק שלא להניח חלק כלל בין שיהיה לשיטה א"צ ע"ש וצ"ע ב"מ ובע"ת. ובספר אליהו

משנה ברוכה

ולחכי נאמנה ההלכה לכתב בדיו, להורות דצריכה היא רק להכתב בדיו⁽¹⁷⁰⁾, וכן דרכו של רב דיו לכשיזקין יתבה מראיתו ויתהפך קצת לאדמדם ונעשית בעין מראה [שקורין בלשון אשכנז ברא"י]. מפל מקום טוב להעבירו בקלמוס⁽¹⁷¹⁾, ואפלו בשמות הקדושים קרוב לודאי דמתר, בדיו על-גבי דיו, דאין כאן מחיקה. ואם נשתנה לאדם ממש, שאין כן דרכו של סתם דיו, או אפלו רק לאדמומית, רק שנשתנה מיד מהר לאחר הקתיבה, אין תקנה לאותה ספריתורה, שנראה שאינו מחמת ישן ועל-כרחו יש חסרון בעקר הדיו שנעשית מסממנים אחרים, ועל-כן פסול מעקרא כי לא נכתב בדיו; ובשמות אסור להעביר עליו דיו וכו', ע"ן שם שמאריך בכל זה מלתא בטעמא: כח (קכט) שלא נכנס. אפלו כל-שהוא ראש הלמ"ד בשורה שלמעלה הימנה, והוא הדיו (קלג) בכ"ף פשוטה וכדומה שלא נכנס בשורה שלמטה באות ט"ת וע"ן וכדומה: (קל) באויר הה"א. והוא הדיו באויר אל"ף או (קלז) תי"ו וכדומה, וכל-שכן שיהיה שלא נכנס (קלג) באויר דל"ת או רי"ש, שלא נראה כה"א ויבדלקמה: (קלא) או החי"ת. והוא הדיו אם נכנס ראש למ"ד לתוך אויר של ר' פשוטה, ויבדלקמה בסעף-קטן קלב ותשובת מהרי"מ מבריסק בסימן ח ע"ן שם, וכן הקל בזה הגאון ר' עקיבא איגר בחדושיו בד"עבד: (קלב) בלא נגיעה. דכנגיעה בלאו הכי פסול משום חסרון הקפת גויל. ומשמע מלשון השלמת-ערות דכתב שיש לזהר, ודוקא לכתחלה אבל לא לעכובא בד"עבד; והני מלי שלא (קלד) נכנס בענין שפסד צורת האות על-ידי זה, כגון שנכנס רק מעט, אבל אם נכנס כל-כך בענין שנשתנה צורת האות, שתינוק דלא חכים ולא טפש אם נכנס לו שיטה התחתונה שלא יתא נראה רק ראש הלמ"ד ולא גוף הלמ"ד לא יכיר האות מה הוא, הוי שגור צורת האות ופסול⁽¹⁷²⁾ ונגם לא יציר בו תקון, משום שלא כסדרן. וכל-שכן אם נכנס ראש הלמ"ד בתוך חלל דל"ת או ב"ש ונראית כה"א דפסול, ואינו (קלה) מועיל בזה קריאת התינוק בהג"ה⁽¹⁷³⁾, שהרי עיניו רואות שנשתנה על-ידי זה לאות אחר: כט (קלג) שגורות בפיו⁽¹⁷⁴⁾. דהניו בעת שהוא (קלו) מתחיל לכתב מסתמא צדין אין בקי בקריאתו על-פה בראוי, ובפנט במלא וחסר: (קלד) מתוך הקטב. או מפי מקריא, כדי שלא יטעה. ואם מקצת

תרגום: 1 חוס.

שער הציור

(קל) נקטת הגדולה: (קלז) בשער-אפרים שער ה באות ח: (קלג) מגן-אברהם: (קלד) נקטת הגדולה בשם הפהרי"ט ודך-החיים בהלכות קריאת התורה ואליה רבה בסימן קמג והשער-אפרים הנ"ל: (קלה) מהרי"ט הנ"ל: (קלו) ב"ח: (קלז) מגן-אברהם: (קלח) לבוש: (קלט) עלת-תמיד והב"ח והשניי נקטת הגדולה והג"א: (קמ) בית-יוסף: (קמא) והאיה משה רבנו עליו השלום, עין בבית-יוסף: (קמב) בית-יוסף:

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק קכח]

ולקחיה נאמרה ההלכה לכתב בדין, להורות דצריכה היא רק להקטב בדין⁽¹⁷⁰⁾.

(170) החתם סופר כתב כן מכח מה שהקשה על הרמב"ם, מדוע נאמרה הלכה למושה מסיני לכתוב בדין, הרי כל דבר שנעשה ממנו צבע שחור כשר, ובביה"ל לעיל (ס"ג ד"ה יכתבם, וכן לקמן סי' לג ס"ג ד"ה הרצועות), כתב לישב קושיתו באופן אחר.

וכשמשיחיים על ידי העברת קולמוס, כתב הביה"ל לקמן (סי' לט ס"ב ד"ה בכל) שאם עשה כן אדם שאינו כשר לכתוב סת"ם, הרי זה כשר בדיעבד.

ולענין השחרות אותיות על ידי אדים כימיים, כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' קי) שאם הן כבר נפסלו מחמת שינוי הצבע [לפמ"ג כשהאדימו, ולחתם סופר כשלא נשאר ממשות מהדיו אלא רק רושם], אין השחרה זו מועילה להכשירן. שהרי אינה נעשית על ידי דיו ובדרך כתיבה, ורק אם לא נפסלו עדיין מותר להשחירן באופן זה [ואין בכך חיסרון משום כתב על גבי כתב, כיון שאין לאדים צבע, והם רק מיפים את האותיות הכתובות וגורמים לצבען לחזור ולבצבץ]. והגרש"ז אויערבך כתב (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' צו אות יח) שיש להקל להשחירן כשהאדימו ולסמוך על החתם סופר, שהרי מבואר בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' רנח) שיש להקל בספר תורה לסמוך על החתם סופר, בצירוף דעת הרמב"ם שיוצאים ידי קריאת התורה בספר תורה פסול [מלבד פרשת זכור, כמבואר בקובץ תשובות שם], ויתכן שאף לפמ"ג לא נדחה ונפסל הספר תורה עולמית מחמת שינוי הצבע, ובפרט שהוא שינוי החוזר על ידי השחרה זו המחזירה את המצב לקדמותו, ולפיכך יש להקל להשחירן באופן זה כדי שלא יצטרכו מאות ספרי תורה גניזה, אכן בתפילין ומוזות חלילה לעשות כן. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' רטז) כתב שאין סומכים על המהר"ם שיק אלא בשעת הדחק, והסברא שנחשב כשינוי החוזר אינה מוכרחת, ואף לסברא זו, כאן שהאותיות כבר נפסלו אין להקל, ובפרט שמצוי מכשול בתיקון זה שיבוא לתקן סדקים שאסור לתקן, וכן מקומות שלא נשארה ממשות דיו.

[משנ"ב שם]

מקל מקום טוב להעבירו בקלמוס⁽¹⁷¹⁾.

(171) ובטעם הדבר כתב בשו"ת חתם סופר (שם), שהוא כדי שיתקיים ימים רבים ולא יתקלקל יותר, וכמובא במשנ"ב בתחילת דבריו בשם הבי"י.

[משנ"ב ס"ק קלב]

אם נכסה לו שיטה התחתונה וכו', לא יכיר האות מה הוא, הרי שנוי צורת האות ופסול⁽¹⁷²⁾.

(172) ובטעם הדבר צריך לבסות את השיטה התחתונה, כתב בקסת הסופר (לשכת הסופר חקירה ג), שהוא משום שמיד משהתחיל לכתוב ראש הלמ"ד בתוך חלל האות שעליה משתנית צורת אותה האות, ואף על פי שעתה בגמר כתיבת הלמ"ד חזרה האות העליונה לצורתה הראשונה, מ"מ פסולה, מפני שלא נתקנה האות על ידי כתיבה בגופה, אלא על ידי גמר כתיבת הלמ"ד שתחתיה, והרי זה כ"ח תוכות, ולכן צריך שתהיה ניכרת על ידי כיסוי השיטה התחתונה. ולפי זה, אם כתב את הלמ"ד מלמטה למעלה, אין צורך לבסות את השיטה התחתונה, שהרי כשהגיע ראש הלמ"ד לתוך האות שמעליה כבר ניכר שהוא חלק מהלמ"ד.

וכן כתב המקדש מעט (ס"ק קלב). [וראה שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סי' קסו ענף ג].

[משנ"ב שם]

אם נכנס ראש הלמ"ד בתוך חלל דל"ת או רי"ש ונראית כה"א דפסול, ואינו מועיל בזה קריאת התינוק כהג"ן⁽¹⁷³⁾.

(173) אכן, אם לא נכנס ראש הלמ"ד אלא מעט, או שנכנס מן הצד בסמוך לרגל הדל"ת, ואם נכסה את השיטה התחתונה לא תיראה כה"א, כתב המקדש מעט (ס"ק קלד) שמועילה קריאת התינוק, ובספר פני האריה החי (סי' כט) כתב שיש להחמיר ולחשוש לפסול אפילו בכניסת תג של למ"ד לאות שמעליה, וכמשמעות לשון הדרכי משה (אהע"ז סי' קבה ס"ק יח). מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' יב) כתב שאם על ידי דקות התג אין משתנה צורת האות העליונה פשוט שכשרה, ואף אם היא נכנסת לאות דל"ת והתג קטן ודק אין צורך להחמיר, ורק אם התג עבה קצת, וכל שכן אם הוא גם ארוך, עד שנראית האות דל"ת שמעליה כה"א יש להחמיר. וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק מ.

[משנ"ב ס"ק קלג]

שגורות בפיו⁽¹⁷⁴⁾.

(174) אכן לענין מגילה ששגורה בפיו הסופר, כתב בביה"ל לקמן (סי' תרצא ס"ב ד"ה גם) שאין להקל בזה, מפני שאינה שגורה בפיו שאר הסופרים.

[משנ"ב ס"ק קלז]

כן כתב המגן אברהם ואל"ה רבה לתרץ דלא תקשה מהא לקא דהיורה ידעה בסימן רעד סעיף ב⁽¹⁷⁵⁾.

(175) שמבואר שם, שאף הכותב מתוך הכתב צריך להוציא את התיבות מפיו, משום ששם מדובר בספר תורה, שאין התיבות שגורות בפיו ויש לחוש שמא יטעה, אולם בתפילין ומוזות שהתיבות שגורות בפיו, אין צורך להוציא בפה.

[משנ"ב ס"ק קלח]

כל תכה ותכה קדם שיכתבנה⁽¹⁷⁶⁾ כדי שלא יטעה⁽¹⁷⁷⁾.

(176) ודייק בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' ו) שראוי להחמיר ולקרוא כל תיבה בפני עצמה, ולא לקרוא כמה תיבות ולכותבן בבת אחת, ודלא כמו שכתב המקדש מעט (סי' רעד ס"ק יד) שאין צורך לקרוא כל תיבה בפני עצמה.

(177) ומטעם זה כתב הקסת הסופר (סי' ד לשכת הסופר ס"ק ו) שבתביבה של קרי וכתבי, יקרא את התיבה כמו הכתיב, כדי שלא יטעה בכתיבתו.

[משנ"ב ס"ק קמ]

גיש אומרים דצריך להניח עוד למעלה מנגה של למ"ד ולמטה מך' ונו"ן פשוטה כדי חצי צפון⁽¹⁷⁸⁾.

(178) וכן כתב השו"ע (יו"ד סי' רפח ס"א) לענין מוזה. והעיר הב"ח והפרישה (אות ל) שכאן נפסק להלכה שדי להניח חלק כל שהוא, וכמבואר בשו"ע כאן. ותיצרו שהטעם שלא החמירו כן בתפילין הוא מפני שהכתב בהן הוא קטן, וכדי שלא יצטרכו לעשות בתים גדולים, מה שאין כן במוזה. וכן כתב החזו"א (או"ח סי' י ס"ק א) בשם אביו שרק במוזה החמיר השו"ע, מפני שבגמרא במנחות (לב, א) הוזכר שיעור זה לענין מוזה. והוסיף, שאף במוזה שיעור זה אינו מעכב [כמבואר בב"ח], וגם הסופרים המשיך בעמוד הבא

הלכות תפלין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק קמו]

ודלא כמ"ש הש"ך ביו"ד רעד סק"ו ע"ש (182).

(182) וביאר המג"א (ס"ק מה) טעמו, שהוא משום שאין אנו בקיאים בהפסק הפסוקים שנפסקו למשה מסיני, וכן מפני שיש מקראות שאין להם הכרע. ובדעת הרמ"א והש"ך שיש לעשות הפסק בין פסוק לפסוק, ביאר בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' קיז) שסוברים שאף שאין הכרע לענין המסורת, אך לענין הקריאה יש הכרע איך קוראים, וכך הוא הפיסוק. וסיים, שאף שלכתחילה אין עושים הפסק, מ"מ בדיעבד אין לאסור, שאין מנהג לדיעבד, ולבני תימן שנהגו בהפסק הוא אף לכתחילה, וכפי שכתבנו לעיל (ס"ק כב).

[משנ"ב ס"ק קמח]

ועין באלה רבה שדעתו על-פל-פנים בתפלין שהגליונות קצרים יש להקמיר (183).

(183) וטעמו, שבתפלין שהשורות מועטות והגליון קצר, יש יותר גנאי בשלש אותיות היוצאות לחוץ, מה שאין כן בספר תורה שיש בו הרבה שורות והגליון שלו גדול.

[משנ"ב ס"ק קנג]

והקדים עמקם הגאון רבי עקיבא איגר (184).

(184) ביאור שיטתו, ראה הערה הבאה.

[משנ"ב ס"ק קנד]

והגאון רבי עקיבא איגר בחדושי בסימן זה מקמיר גם כן (185).

(185) וטעמו, שכתובה מחוץ לשיטה אינה מדין תליה, שהרי שני דינים שונים הם: א. תליה, דהיינו כשכותב בין השורות; ב. כתיבה מחוץ לגליון העמוד. לדעת הבני יונה שני הדינים שונים, וכשם שאם שכח לכתוב את השם מותר לתלותו בין השורות (כמבואר בשו"ע יו"ד סי' רעג ס"ו), כך מותר לכתוב את כל השם מחוץ לעמוד. ולדעת המג"א (הובא לעיל ס"ק קנג) דין השני קל יותר, כיון שלא נזכר בגמרא, ואילו הדין הראשון נזכר בגמרא. ולדעת הרעק"א הדין השני חמור יותר מהדין הראשון, ואף על פי שמותר

לתלות את כל השם בין השורות, מ"מ אסור לכתוב את כל השם חוץ לעמוד. ומטעם זה חלק הרעק"א על המג"א, בכותב מקצת השם מחוץ לגליון העמוד.

[משנ"ב ס"ק קנה]

קל פשוטיה (186).

(186) מבוא לסעיף לו. שנינו בברייתא (שבת קג, ב) "פרשה פתוחה לא יעשנה סתומה, סתומה לא יעשנה פתוחה".

ונחלקו הרמב"ם והרא"ש מהי פרשה פתוחה ומהי פרשה סתומה: א. דעת הרמב"ם (פ"ח מהל' ספר תורה), שפרשה פתוחה היא פרשה שמתחילים לכתובה בתחילת השיטה, והרווח שלפניה פתוח על ידי שמניח בשיטה שלפניה חלק כשיעור תשע אותיות, וכשלא נשאר בה רווח כזה, מניח שיטה שלמה פניה. ופרשה סתומה היא פרשה שמתחילים לכתובה באמצע השורה או בסופה, ויש רווח בתחילת השורה או באמצעה.

ב. דעת הרא"ש (הל' ספר תורה סי' יג), שפרשה פתוחה היא שמניח בתחילת השורה שיעור תשע אותיות חלק ומתחיל לכתוב משם והלאה, או שמניח בסוף השורה תשע אותיות חלק ומתחיל לכתוב מתחילת השורה שלאחריה. ופרשה סתומה היא שיש רווח באמצע השורה ומשני צידי הרווח כתוב, וכמו כן אם הניח חלק שיטה שלמה והתחיל לכתוב בשורה שתחתיה הרי זו סתומה.

והשו"ע (יו"ד סי' רעה ס"ב) כתב שירא שמים יצא ידי כולם, דהיינו שכשבא לכתוב פרשה פתוחה יסיים את הפרשה שלפניה באמצע השיטה, ויניח חלק שיעור תשע אותיות, ויתחיל לכתוב בראש השיטה שתחתיה. וכשבא לכתוב פרשה סתומה, יסיים את הפרשה שלפניה בתחילת השיטה, ויניח חלק כשיעור תשע אותיות וימשיך לכתוב באותה שיטה עצמה, ובדרך זו כשר לכל הדעות.

את פרשיות התפלין יש לכתוב כפי שהן כתובות בתורה, דהיינו את פרשיות 'קדש' ו'היה כי יביאך' ו'שמע' יש לכתוב פתוחות, ואילו את פרשת 'היה אם שמוע' יש לכתוב סתומה.

המשך מעמוד קודם

אינם נוהגים להניח חלק בשיעור כזה.

[משנ"ב ס"ק קמא]

ובדיעבד אין לפסל אלא-אם-כן נראית כתבה אחת לתינוק דלא חכים ולא טפשי (179).

(179) ואם הוסיף דיו על גג האותיות של אחת התיבות כדי להגביהן מעט, ועל ידי זה ניכר שהן שתי תיבות, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' קמד) שבדיעבד כשר, אולם לכתחילה אין לשנות את גוף האותיות.

[משנ"ב ס"ק קמד]

וכן נהגו הסופרים שאין מדקדקין בזה (180).

(180) ולמעשה, כתב הלשכת הסופר (סי' ז ס"ק ב) שנכון לדקדק בזה גם בתפלין ומזוזות, מפני שגורמים כמה קלקולים מסמיכות השורות, שמתקצר אורך הכ"ף פשוטה וצואר הלמ"ד, או שנכנס הלמ"ד לאות שמעליו.

[משנ"ב ס"ק קמה]

אבל בדיעבד אין לפסל אלא אם כן נראית כתבה חלוקה לשתיים (181).

(181) והשיעור בזה, כתב הגט פשוט (סי' קכה ס"ק פא) שתלוי במראית העין לפי שיעור המרחק בשאר התיבות שכתב הסופר בספר זה. ובמקום ספק יש להראות לתינוק. וכן מבואר בב"ח (יו"ד סי' רעד) שתלוי הדבר בקריאת התינוק.

נא באר הגולה

הלכות תפלין סימן לב

ק סמ"ק והנהלות
מימיו פרק ב סה"יא
ומנחות ד טור קיורה
דעה רע"ג ש שם
ת הרא"ש שם
והמורה ונארחות תיים
והרמב"ם בפרק ב

הַשְׁדּוּת שְׁוֹת, שֶׁלֹּא תִהְיֶה אֶחָת בְּכִנְסֹת (קמז) וְאֶחָת יוֹצֵאת. וּלְפָחוֹת ^זיִהְיֶה שֶׁלֹּא יִתְּב (קמח) *שֶׁלֹּשׁ אוֹתִיּוֹת חוּץ (נ) לְשִׁיטָּה, (קמט) וְאִם בְּתֵבָם (קנ) לֹא פִסֵּל: **לד** *^{יז}שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת שָׁהֶם (קנא) *תֵּבָה אֶחָת לֹא יִתְּב חוּץ לְשִׁיטָּה: **לה** (קנב) ^{יח}אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם (קנג) צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה כֻּלָּם (נד) בְּתוֹךְ הַדָּף וְלֹא יֵצֵא (קנד) מִקָּדָם כִּלְל חוּץ לַדָּף: **לו** *^{יט}יֵצֵאוּ (קנה) כָּל פְּרָשִׁיּוֹתֶיהָ (קנו) פְּתוּחוֹת, חוּץ מִפְרָשָׁה אַחֲרוֹנָה הַכְּתוּבָה בְּתוֹרָה

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

הח"א. עכ"ט. ועין ט"ז שהקשה על הש"ע שכתב שיש לזהר דהא אפלו בדיעבד פסול. ועין בשו"ת מקום-שמראל שהביא משי"ע אה"ש סי' קכח דגם שום משמע דוקא לכתחלה, רק אם נשתנה צורת האות ע"י פסול בדיעבד, ולכן דעתו להקל בלמ"ד של 'ולעבדו' שנכנס ראשה לתוך ה"א של 'ולאחבה' ולא נגעה רק בכנס לאיחיה

אברהם: ואפשר דבא ללמד כאן דשני אותיות מטר לכתב אפלו בתבה בג' ת' אותיות דבזה הרמב"ם מודה ע"ש. ואני אומר דמסעיף שאח"י ידעין זאת מדכתב ב' אותיות שהם תבה אחת וכו', משמע ב' אותיות שאינן תבה אחת מטר אפלו בתבה בג' ת' וק"ל: (ג) בתוך הדרך ולא יצא מהם קל חיץ לדרך. כתב הרב בעל יצא שבע בתשובה סוף ספרו דף נב ע"ב: מנעקט קפל לשון משמע אפלו בדריעבא פסול אפלו בשאר שמות שאינן נחקקין. ואפלו הנהפול לשם מאחריי פסול אם יצא חוץ לשיטה, כביל להלך אל למעשה ע"כ. והמ"א חקשה עליו והעני' י"ב סימן דעו ס"ו כתב דקצת פוסקים מכשירין פסולת מה מצת שהם ע"ש ס"ק ד משמע לאכארי דב"ש וכתבא חזין לשיטה. דהא אותיות נזכר במקרא ואסור זה לא נזכר במקרא בהר"א זה הוא מדברי ר"י ויגמיל ל' פסול דריעבא. ובמ"ב סימן ד

פאזר הלכה

באסור מחילה יש להקל בזה לפי מה שכתב שם הנוצח ביהודה דבמוחק מאקצ' אות וצדין נשאר צרתו עליו אין חוב בזה משום מוחק, ורק מבדיל, עין שם. אחר כך מצאתי פן בעזה"י בספר לשונות יצלב, עין שם: * שלש אותיות. עין במשנה ברורה, ומקורו מה שד"ך יורה דעה בסיון רע סעיף קטן ד ע"ש, ועין בבאור הגר"א דמשמע שהוא מסכים גס"ן להש"ך דהמחבר סתם פה כח"א"ש, ועין בבגן אברהם, והשטמתי תרצו משום קשית הפאר הטוב עין שם, והפרי מגדים הקשה גס"ן זה: אמנם דלא לשינה ח"ו לרבוט המגן אברהם כטועה אמרתי שיש לישב, דמסעיף יד אין ראיה להקל בזה, דאפשר דלא מעט רק דמיר לקחב אות אחת מן התכב של שתי אותיות חרץ לשיטה אף שהוא חצי התכב, וכמו שכתב הגר"א לדעת הרמב"ם [ודלא כהלבוש שמחמיר בזה, עין שם בטעמו], אבל ב' אותיות מן תכב של שלש אותיות דהם רב התכב בזה אמנא דאסור, וכמו שכתב הגר"א באקט לדעת הרמב"ם, לזה קא משמע לן המחבר דשתי אותיות מתר בכל חוץ, פן נראה לי כהנחתו: * שתי אותיות וכ'. אבל לקחב אות אחת ממנה חוץ לשיטה הרה"ט, כל האחרונים, דלא כלבוש: * תכב אחת. עין במשנה ברורה, פן כמבירא, פתולות קטנות ופסקי ביהודה דעה קותה, ועין בבגן אברהם סעיף קטן מו שכתב דאף הרמב"ם מודה בזה להקל, והגר"א באורו כתב שלדעת הרמב"ם אסור בזה: * יעשה כל פרשיותיה. עין במשנה ברורה

(קנג) צריך וכו'. המגן אברקם בשם הגאון מהר"י יצחק מפרנקא וכן הע"ת והא"ר רכמה מהאחרונים) אסיק דדוקא לכתחלה אכל בדיעבד אין להתקמיר; ומכל מקום אם ארע בן בספר-תורה הורה למחוק כל השירות העלילנות אם אין בהם שום שם משמות שאינם נמתקין, ולמשך אותם שיהיו שוות עם השם. דמאתר דאפשר לתקוני לא מקרי דיעבד; אבל אם היה שם למעלה איזה שם, או (קמט) בתפלין ומזוזות דאי אפשר למחוק משום שלא בסדרן, כשר כך בלי תקון. ויש (ק) מתמירין אפלו בדיעבד, והסכים עמהם הגאון רבי עקיבא איגרי¹⁸⁴) ונדדדד-סתיים. אך אם (קנ) בשורות העלילנות אות האחרון ב"ת דל"ת ר"ש וכדומה, שיכול למשכן, בלהו מודו דבין בספר-תורה ובין בתפלין ומזוזות ימשך אותן כדי שיהיו שוות עם האות מהשם שיצא חוץ לשיטה, ואין בזה משום שלא בסדרן. וכן אם לא כתב עוד רק שורה אחת (קנב) ובשורה שניה משך השם חוץ לשיטה, יצשה שרשונים אחרים וימשכם שיהיו ארבים עד סוף השם, ובשביל שורה הראשונה אין קפידא. ודע עוד, דבאותיות הנספלות להשם (קנג) הסכמת האחרונים דאין להתמיר בדיעבד ביוצא חוץ לשיטה: (קנד) מהם כלל. אפלו (קנה) אות אחת, ואפשר דאף רבו בבלו, אבל מקצת האות לית לן בה. ואם יצא השם בלו חוץ לגליון העמוד, כשר בדיעבד, ואינו דומה ליוצא אות אחד חוץ לשיטה, דמה שיוצא לחוץ הוא חשוב כחליה, וקומא לן ביוה דעה רעו דמקצת השם אין תולין, מה שאין כן בזה, כן כתב הבגיינינה. והגאון רבי עקיבא איגר בחדושי דבסימן זה מתמיר גם בזה¹⁸⁵), עין שם, אבל בבאור הגר"א מוכח בהדיא בהגיינינה להקל: **לר (קנה) כל פירשיתיה**¹⁸⁶). רוצה לומר מהתפלין של יד, הואיל והן נכתבות בקלף אחד ושני בזה פתחה וסתימה, דהינו שששמיני מקום חלק בסוף שיטה אחרונה של פרשה ראשונה כדי ט' אותיות ומתחיל פרשה שלאחריה בראש השיטה בדף השני, הרי פרשה שלאחריה נקרא פתחה, כמו שבספר-תורה נקראת פרשה המתחלת בראש השיטה פרשה פתחה לכלי עלמא כעיש רוח כדי ט' אותיות לפני בשיטה הקודמת לה או בסוף שיטה אחרונה שבדף הקודם, אבל בתפלין של ראש שהפירשיות נכתבין על ד' קלפים אין להקפיד בהן בפתיחות וסתימות, אך נהגו לכתחלה להקפיד בזה, כן כתבו האחרונים, ועין בבאור הלכה כמה שכתבנו בשם הפרי-מגדים בזה: (קנו) **פתוחות חוץ וכו'.** מפני שג' ראשונות שהם "קדש" "והיה כי יבאך" "שמע" הם פתוחות פתורה, ופרשת "והיה אם שמע" סתומה, לפיכך צריך לכתב בתפלין גם-כן בזה, דהינו שיניתי מקום חלק כדי ט' אותיות בסוף שיטה אחרונה שבפרשת "קדש", כדי שבפרשת "והיה כי יבאך" שיתחיל בראש השיטה הראשונה שבדף השני תהיה הפרשה פתוחה כמו שהיא בפתורה, וכן אתר פרשת "והיה כי יבאך" כדי שפרשת "שמע" תהיה פתוחה: אבל פרשת "והיה אם שמע" יצשה סתומה, ואפן סתימתה יבאר לקמה. ופרשת "קדש", אף דבתורה היא פתוחה מתמת שהוא מפסיק ברוח ט' אותיות בשורה הקודמת לה, וכאן אין שני זה, והיא

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(קמג) ב"ח: (קמל) באור הג'רא: (קמא) והובא ג'ס"ב בפרי"מגדים: (קמו) מוכח מהפרי"ש דלא מחלק בזה לענין דיציד: (קמו) אחרונים: (קמז) מ'גן-אברהם: (קמז) פרי מגדים לדעת הפ'גן-אברהם והוא בעצמו הו"ח עקר הדיו בצידו ע"ז לקמן בסיון קמט: (קנ) הביט'שמואל בשם מהר"א וגם תשובת מרמב"ם ש'הובא ביוה"דעה רעו בדבור המתחיל ובשם השב"ץ ע"ז שם: (קנא) פרי"מגדים: (קנב) פרי"מגדים: (קנא) מ'גן-אברהם בשם משא"בנימין וט"ז יוה"דעה רעו וכמה אחרונים: (קנד) פרי"מגדים:

פאר הייט

ורבה פסק בדעת רמ"א דצריך להניח חלק בין פסוק לפסוק, והביא ראיה מן ספר בריקו שאמר שכתב להקדים בן: וכן בין שיטה לשיטה, ע"ש: (2) לשיטה. ובכ"ז סימן רעג פסק בהרמב"ם דלא מקדינן אלא שלא יכתב רב התבה חוץ לשיטה, ואם התבה כת' אותיות מטר לכתב התצי' חוץ לשיטה. וכתב המגן: ואפשר דבא באברהם: ואפשר דלא ללמוד פאן דשני אותיות מטר לכתב אפלו בתבה כת' או אותיות שהם תבה אחת וכו', משמע ב' אותיות תבה אחת מטר אפלו בתבה כבארש"ב בתחשובה סוף ספרו דף נב ע"ב: ובדקטק פסל לשון משמע אפלו בריש' ונמצא חוץ לשיטה, כגיל' להחליק ולא למעשה ע"כ. ותרמ"א תקשה עליו ונדש"ק: משמע לכאורה דכ"ש כשיצא חוץ לשיטה, דהא אותיות תלה נזכר בגמרא ואמר ד

משנה ברורה

חֶלֶק. אֶלֶל תִּמְגַּן אֲבָרְהָם בְּשֵׁם כְּפָה אֲחֵרוֹנִים וְהִגָּר"א בְּבֹאוֹרֵי הַחֵירוֹ
דָּאִין צָרִיךְ לְהַצִּיחַ חֶלֶק יוֹתֵר מִבֵּין תְּכָה לְתְּכָה בְּאֻמְצֵעַ פְּסוּק וְנִדְלָא
כַּמְּ"שׁ הַשִּׁיחַ בִּי"ד רַעַד סָק"ו ע"ש¹⁸²): **לֵב** (קִמַּז) וְאַחַת יוֹצֵאת.
וְאֶפְלוֹ (קִמַּז) אוֹת אַחַת. (קִמַּז) מִשּׁוּם "זֶה אֵלִי וְאִנּוּהוּי": (קִמַּז) שְׁלֹשׁ
אוֹתִיּוֹת. מִדְּלָא חֶלֶק מִשְׁמַע דְּאֶפְלוֹ אִם אֵלֹו הִשְׁלֹשׁ אוֹתִיּוֹת הֵם מִעוּט
הַתְּכָה אֲסוּר, וּבִיּוֹד־דְּעָה סִימָן רַעַד פֶּסֶק בְּהַרְבָּכ"ם דְּלֵא קִפְרִינָן אֵלֵא
שְׁלֹא לְתַב רַב הַתְּכָה חוּץ לִשְׁרִיטָה, וְאִם הַתְּכָה בַּת ח' אוֹתִיּוֹת מִתּוֹר
לְתַבֵּחַ הַחֲצִיָּה חוּץ לִשְׁרִיטָה. וְעַיִן בְּש"ךְ שֶׁם שְׂתַבֵּחַ שֵׁשׁ לְהַחֲמִיר בְּהוּ
וּדְהִבָּא, וְעַיִן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (קִמַּז) שְׂדַעְתּוֹ דְּעַל-כָּל-פְּנִים בְּתַפְלִין
שֶׁהֲלִיגוֹנוֹת קְצָרִים יֵשׁ לְהַחֲמִיר¹⁸³): (קִמַּז) וְאִם כְּתֻבָּם. (קִמַּז) בֵּין שֶׁהִיא
הַבְּלִיטָה בְּתַחֲלֹת הַשִּׁירָה אוּ בְּסוּפָה: (קִנָּה) לֹא פֶסֶל. וְאֶפְלוֹ אִם כְּתַב
(קִמַּז) תְּכָה שְׁלֹמָה חוּץ לִשְׁרִיטָה, כֹּל שֶׁנֶּכֶד שֶׁהִיא נִקְרִית עִם אוֹתָהּ
הַשִּׁירָה וְלֹא עִם הַעֲמוּד הָאֲחֵר שֶׁבְּעֵדָה: **לֵד** (קִנָּה) תְּכָה אַחַת. וְאִם
הַתְּכָה הִיא בַּת שְׁלֹשׁ, מִתּוֹר לְתַבֵּחַ מִקְנֵה שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת חוּץ לִשְׁרִיטָה אִף
שֶׁהֵם רַב הַתְּכָה, יוֹדֵה-דְּעָה סִימָן רַעַד, וְעַיִן בְּבֹאוֹר הַלֵּכָה:
לֵה (קִנָּה) אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם. (קִמַּז) אֶפְלוֹ שְׂאֵר שְׁמוֹת שְׂאִינִם נִמְחָקִין:

(קנג) צָרִיר וְכו'. הַמֶּגֶן אֲבָרְתָם בְּשֵׁם הַגָּאון מֵהָרִי יִצְחָק מִפּוֹנָא וְכו' לְהַתְּמִיר; וּמִכָּל מָקוֹם אִם אֲרַע בֵּן בְּסִפְרֵי-תוֹרָה הוֹרָה לְמַחֵק כָּל הַשְּׁאוּרֵי שְׂיֵהִי שׁוֹת עִם הַשֵּׁם, דְּמֵאִתּוֹ דְּאֶפְשָׁר לְתַקּוּנֵי לֹא מִקְרִי דִיעֵבֵד; אָבֵל אִם מֵשׁוֹם שְׁלֹא בְּסִדְרָן, בְּשׁוֹר קֹךְ בְּלִי תַקּוּן. וְיֵשׁ (ק) מִתְּמִירִין אֶפְסוֹ בְּדִי (קנ) בְּשׁוֹרֹת הַעֲלִינוֹת אוֹת הָאֲחֵרוֹן בִּי"ת דִּל"ת ר"ש וְכוּמָה, שִׁיבֹר בְּדִי שְׂיֵהִי שׁוֹת עִם הָאוֹת מֵהֶשֶׁם שְׁנֵצָא חוּץ לְשִׁטָּה, וְאֵין בְּזֶה מֵשׁוֹם הֶשֶׁם חוּץ לְשִׁטָּה, יַעֲשֶׂה שְׁרֻטוֹתִים אֲחֵרִים וְיִמְשָׁכֶם שְׂיֵהִי אֲרַבִּים עַל הַנְּטָפְלוֹת לְהֶשֶׁם (קג) הַסְּכֻמַּת הָאֲחֵרוֹנִים דְּאֵין לְהַתְּמִיר בְּדִיעֵבֵד בִּינֵצָא בְּבִלּוֹ, אָבֵל מִקְצֵת הָאוֹת לִית לָן בְּזֶה, וְאִם יֵצָא הֶשֶׁם בְּלוֹ חוּץ לְגַלְיוֹן הַעֲלִי לְחוּץ הוּא חֲשׁוֹב כְּתוּלָה, וְזִקְמָא לָן בִּינְהִי דַּעֲה רַעוּ דְּמַקְצֵת הֶשֶׁם אֵין בְּחִדּוּשֵׁי בִסְמִין זֶה מִתְּמִיר בִּם בְּזֶה¹⁸⁹, עֵין שָׁם, אָבֵל בְּבִאּוֹר הַגָּר"א מֵהַתְּפִלִּין שֶׁל יָד, הוּאִיל וְהֵן נִתְּמָבוֹת בְּקֹלָף אֶחָד וְשֵׁנִי בְּזֶה פְתוּחָה וְסִתּוּ בְּדִי ט' אוֹתוֹת וּמִתְּחִיל פֶּרֶשָׁה שְׁלֹאֲתִירָה בְּרֹאשׁ הַשִּׁטָּה בְּרַף הַשְּׂנִי, הַמִּתְּחַלֵּת בְּרֹאשׁ הַשִּׁטָּה פֶּרֶשָׁה פְתוּחָה לְבָלִי עֲלֵמָא כְּשֵׁישׁ רוּחַ כְּדִי ט' אָבֵל בְּתַפְלִין שֶׁל רֹאשׁ שְׁהַפְּשִׁיזוֹת נִתְּכִיב עַל ד' קָלָפִים אֵין לְהַקְפֵּי הָאֲחֵרוֹנִים, וְעֵין בְּבִאּוֹר הַלֵּכָה בְּמָה שֶׁתִּכְנֹנוּ בְּשֵׁם הַפָּרִי-מְגִידִים בְּזֶה: (ק) "שְׁמַע" הֵם פְּתוּחוֹת בְּתוֹרָה, וּפְרָשֶׁת "וַהֲיָה אִם שְׁמַע" סוּמוּהָ, לְפִיכָךְ בְּסוּף שִׁטָּה אֲחֵרוֹנָה שְׁבַפְרֶשֶׁת "קֹדֶשׁ", כְּדִי שְׁבַפְרֶשֶׁת "וַהֲיָה כִי יִבְאֶךְ" שֶׁהִיא בְּתוֹרָה, וְכֵן אֲחֵר פְּרָשֶׁת "וַהֲיָה כִי יִבְאֶךְ" כְּדִי שְׁבַפְרֶשֶׁת "שְׁמַע" הַיֵּבֶאֱרָא לְקַמָּה. וּפְרָשֶׁת "קֹדֶשׁ", אֵף דְּבְתוֹרָה הִיא פְתוּחָה מִתְּמָת שְׁהוּא

